

Mesleki Rehberlik Nedir ?

Bireylerin çeşitli meslekleri tanımaları , kendi niteliklerine uygun meslekleri seçmeleri, seçtikleri mesleğe hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri konusunda yapılan yardımlara mesleki rehberlik denir.Gençlerin mesleklere ilişkin tercih ve seçimlerinin bir çok farklı devrelerde olduğu araştırma bulguları ile ortaya koyulmuştur. Bu devreler mesleki davranışların ve seçimlerin oluşması çerçevesinde yaşlarla belirlenmektedir.

Bu devreler şunlardır;

Fantezi Devresi : (6-12 yaş arası)

Çocuk daha küçük yaşlarda evde aile üyelerinin ve aile çevresindekilerin yaptıkları işleri görür ; onları oyunlaştırarak taklit eder. Bu devre, çocukların meslek taklitleri yaptığı devredir. Orta ve son çocukluk yıllarında kendini en çok etkileyen durumlarla ilgili bazı meslek fantezileri kurar.Bazen doktor,öğretmen , polis, futbolcu , bazen arabacı , postacı, pilot olmak ister. Ama bu meslek adları geçicidir ve sıkça değişir.

Geçici Devre : (12-17 yaş arası)

İlk ergenlik devresinde hayatta bir iş tutmak gereği hakkında biraz daha bilinçlenir. Ama yinede meslekler hakkında romantiktir. Tarihte, sporda, yakın çevresinde hayranlık duyduğu bir kahramanın,önemli bir kişinin mesleğine yönelir. Hareketli , prestijli, çarpıcı meslekler onun ilgisini daha çok çekmektedir. Bu dönemdeki meslek ilgileri daha bilinçli ama geçicidir, sürekli değişimlere açıktır ve uyumuna yönelik hizmetler olarak, eğitimde öğrencilere kazandırılması hedeflenen duyuşsal davranışlar açısından alan uzmanları tarafından önemli görülmüştür.

Gerçekçi Devre: (18 yaş üstü)

Bu devre realiteye yönelik dönemdir.Genç, bazı meslekleri daha ciddi olarak düşünmeye;bu mesleklerkarşısında kendini denemeye ve değerlendirmeye başlar.Son ergenlik çağında ise genç,meslek seçme işiyle daha ciddi ve bilinçli şekilde ilgilenmektedir.Kendi yetenek ve imkanlarını,mesleğin gereksinimlerini ölçüp tartar.Gencin meslek ilgileri, bazı mesleklerle doğru daralmış ve yoğunlaşmıştır.Bir veya iki mesleğe karşı yoğunlaşmış olan bu meslek ilgisi daha sürekli ve kalıcıdır.Bu dönemin sonuna doğru genç artık bir meslek üzerinde karar kılıp kendini o mesleğe hazırlama gereği içindedir.

Eğitimde mesleki rehberlik çalışmaları üç aşama etrafında toplanmıştır.

Öğrencileri Tanıma

Genel olarak rehberlik, öğrenciyi tanıma çalışmalarının en belirgin amacı; onların kendilerini daha iyi tanımlarına yardımcı olmaktır.

Araştırma sonuçlarına göre geliştirilen ve günümüzde de geçerliliği bulunan meslek seçimini etkileyen bazı etkenler vardır.

1) Biyolojik Etkenler: (Bireyin fiziksel özellikleri, cinsiyet, beden yapısı,görme ve işitme durumu vs.)

2) Toplumsal- Ruhsal Etkenler: (Duyguları, değerleri,aile ile ilişkileri,bağlı olduğu arkadaş çevresinin beklentileri ve başkaları ile etkileşimi, ailenin sosyal düzeyi, yakın ilişkisi kurulan diğer kişiler vs.)

3) Psikolojik- Kişisel Etkenler : (Bireyin ihtiyaçları, duyguları,tutumları, değerleri,ilgileri ve yetenekleri vs.)

- 4) Ekonomik Etkenleri Ailenin ekonomik düzeyi, çevrenin ya da ülkenin ekonomik durumu, otomasyon ve teknik gelişmeler, bunların toplumun insan gücü ihtiyacı üzerindeki etkileri)
- 5) Politik Etkenler: (Mesleğe girme olanakları, iş bulma olanakları, değişim eğitim ve yetiştirme fırsatı vs.)
- 6) Şansla ilgili Etkenler: (Doğal afetler,işyeri ve iş yerlerini etkileyen beklenmedik olaylar, ,iç ve dış savaşlar vs.)

Meslek seçiminde bireylere yardım ederken birey hakkında hangi bilgilerin esas alınacağı üzerinde araştırmacılar bazı sonuçlar elde etmiş ve bunları listelemiştir.Bireyin meslek seçimine yardım ederken birey hakkında şu bilgilerin esas alınması gerekli görülmüştür.

1. Bireyin Fiziksel Özellikleri: (Kişisel Görünüş, ses ve konuşma biçimi, genel sağlık ve enerji düzeyi, fiziksel engelleri, yaş, boy, ağırlığı)
2. Kişisel Nitelikleri : Güdüleri, amaçları, değerleri, duygusal üzenlilik, olgunluk düzeyi, benlik tasarımı, sosyal gelişimi, başkaları ile ilişkilerinde etki düzeyi, bulunduğu grupta üstünlük ya da bağımlılık isteği vs.)
3. Genel ve Özel Zihinsel Yetenekleri :
4. İlgileri :
5. Yetiklikleri (İstidatları) :
6. Okul ve okul dışı yaşantıları : (Başarı düzeyi, eğitsel etkinliklere katılması, geçici iş tecrübesi ve başarısı, özel becerileri, hobileri, aile içinde ve dışında başkaları ile ilişkileri, okul-dışı sosyal etkinliklere katılması vs.)
7. Aile statüsü ve aile özgeçmişiiAilenin sosyal ekonomik düzeyi, parasal durumu,kültürel özgeçmişii ve kültüre karşı ilgisi, çocuğa karşı ailenin ilgi ve tutumu, aile üyeleri arasındaki ilişkiler)

Mesleklerin İncelenmesi

Meslek rehberliği aracılığı ile kişinin kendi yetenek ve ilgisine uygun bir mesleği seçme olanağı elde etmesi için, hem kendisine, hem de mesleklerine ilişkin düzenli ve sürekli bilgilere gereksinimleri vardır.

Bu bakımdan mesleklerin incelenmesinde kullanılmak üzere değişik araştırmacılar tarafından geliştirilmiş türlü inceleme listeleri bulunmaktadır. Bu nedenle her okul ya da kurum, ihtiyaç ve imkanlarına göre kendisi için bir meslek inceleme planı geliştirebilir. Humphreys ve arkadaşlarının çalışmalarından yararlanarak mesleklerin incelenmesinde cevaplandırılması gereken sorular şöyle sıralanabilir:

- 1.Mesleğin esasını oluşturan işin özellikleri nelerdir? (İşin yapılışı ile ilgili belirgin etkinlikler, sorumluluklar, yetkiler ve görevler)
- 2.Meslekte hangi yetenekler gereklidir? (İşin gerektirdiği genel ve özel yetenekler)
- 3.Mesleğin gerektirdiği eğitim düzeyi nedir? (Öğrenim düzeyi, süresi, öğrenimin parasal yönü,özel yetiştirme gerekip gerektirmediği)
- 4.mesleğe giriş koşulları nelerdir? (Girişin sınavla olup olmadığı, sınavın biçimi ve kimlerin yaptığı,giriş için başvurunun nasıl yapılacağı vs.)

5.Mesleğe giriş için belirli bir sınırlama var mıdır? (Milliyet, din, dil, ırk gibi ayrımlar,fiziksel özellikler bakımından sınırlamalar vs.)

6.Çalışma koşulları nelerdir? (Günlük çalışma saatleri, mevsimlere göre işin yoğunlaşması,iş riskleri, bu risklerin karşılanması ile ilgili parasal güvence vs.)

7.Meslekte personel ihtiyacı ve personel alma eğilimi nedir? (Mesleğin önemi , bu önemin artıp artmadığı, toplumun bu mesleğe olan ihtiyacı ve gerekli olan insan gücü vs.)

8.Mesleğin gelir durumu nasıldır? (Başlangıç ücreti, sigorta ve emeklilik koşulları, meslekte yükselme koşul ve olanakları, ilgili olan öteki iş ve mesleklere geçiş koşulları ve olanakları)

9.Meslek genel olarak yaşam boyu sürecek bir meslek niteliğinde midir? (Mesleğin birey için sürekli bir iş niteliğinde olup olmadığı)

Bütün bu meslek rehberlik çalışmaları,okulun psikolojik hizmetler programı içinde yürütülmek durumundadır.Baş danışman, yıllık rehberlik ve danışma faaliyetlerini ayrıntılı bir şekilde programlar ve koordine eder.

Okulda etkili bir meslek rehberliği için faaliyetlerin iyi bir şekilde planlanıp organize edilmesi gerekir.Bu hususta şu adımların atılması önerilir.

1.Meslek rehberliği için temel amaçların, takip edilecek ana politikanın ve personel, mali imkanlar,faaliyet alanı gibi temel unsurların saptanması.

2.Öğrencilerin meslek rehberlik ihtiyaçlarının ve niteliklerinin saptanması için gerekli tarama çalışmalarının yapılması.

3.Meslek rehberliği için okulda halen mevcut çalışmalar, malzeme, personel ve diğer imkanların saptanması ve bir araya toplanması.

4.Çalışmalar için gerekli bütçenin düzenlenmesi.

5.Mesleklere ait bilgi materyalinin toplanması, tasnifi ve muhafazası sorumluluğunun belli bir danışmana verilmesi.

6.Meslek rehberlik hizmetlerinin öğrencilere, öğretmenlere, yöneticilere, velilere ve çevreye duyurulması.

7.Girişilen faaliyetlerin, yapılan meslek rehberliği danışmalarının ve kullanılan malzemenin etkinlik derecesinin belli zamanlarda değerlendirilmesi.